

HAZRETİ
HATİCE
SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ

Ali AKSU
EDİTÖR

Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri

Editör

Ali AKSU

ISBN

978-605-5487-80-5

Kapak ve İç Düzen

Şimendifer

0346 221 11 45

Baskı

Dumat Ofset

0312 278 82 00

Sivas - 2015

TASAVVUF KÜLTÜRÜNDE HZ. HATİCE

Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE*

Bugün insanlığın en fazla ihtiyaç duyduğu şey model insan ve örnek hayatlardır. Hayatımızın her safhasında karşımıza çıkan problemlerin çözümü, bu hayatlarda gizlidir. Bunalımlarımızı ve karanlıklarımızı aydınlığa çıkartacak bu nadide hayat portreleridir. İşte bu yıldız şahsiyetlerden birisi de Hz. Hatice Annemizdir. Ben tebliğimde Hz. Hatice'nin tasavvuf kültüründeki algı düzeyine dikkat çekmek istiyorum.

Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî *Sıfâtü's-Safve* isimli tabakat eserinde sūfî bakış açısıyla Hz. Hatice'yi şu şekilde tanıtmaktadır:

*"Hz. Hatice (r.a) zeki, sabırlı, ileriye gören, iffetli bir kadındı. Cahiliye devrinde bile 'Tahire/iffetli, yüksek ruhlu' lakabına sahip olması onun ne yüce mertebeye sahip olduğunu gösterir. Hz. Hatice gibi zengin, bolluk içerisindeki ve nazlı yetiştirilmiş bir kadının tam bir sadâkat ve istekle bütün rahatsızlıklara katlanması ve şaşalı yaşantısını bir kenara bırakması şeklindeki fedakârlık örneğini sergileyebilecek başka bir kadına kesinlikle rastlanamaz. Hz. Hatice'nin bütün çabası hassas ve üzüntülü anlarda eşinin yanında olmak, her türlü eziyet, hakaret, işkence ve darlıklara sabretmek ve Hakk'a davet vazifesini yerine getirme yolunda O'na yardımcı olmak şeklindedir. Hz. Hatice (r.a) Rasulullah (s.a.v.)'ı her şeyiyle destekledi. Ona açılan şefkatli bir kucak, yorulduğunda yaslandığı ulu bir ağaç oldu, herkesin gadrine uğradığı, sözlerinin yalanlandığı en sıkıntılı zamanlarda bile Rasulullah'ı terk etmedi, ona kanat gerdi. Peygamberimiz de kadınların horlandığı, köleler gibi alınıp satıldığı bir dönemde kadına karşı vefayı, şefkati, arkadaşça ilgiyi ve sabrı öğretmiştir. Gerek yaşarken gerekse öldükten sonra hayat arkadaşlarımızı anmayı, hatırasını aziz bilmeyi öğretmiştir."*³³⁴

* Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

³³⁴ İbnü'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec, "Sıfâtü's-Safve", *Sahabeden Günümüze Allah Dostları*, çev. Said Aykut & Enver Günenç & Yahya Atak & Abdülhamid Birışık & Fuat Aydın, Şûle Yayınları, İstanbul 1996-2000, c. II, s. 121-123.

Bu genel tespiti ortaya koyduktan sonra Hz. Hatice'nin tasavvuf kültüründe zühdî kişiliği, manevi şahsiyeti, velayeti, tasavvuf erbabının kendisini yâdı, tasavvuf edebiyatındaki algı düzeyini sırasıyla ortaya koymamız gerekmektedir.

1. Hz. Hatice'nin Zühdî Kişiliği

Hz. Hatice, Allah'ın Cebrail vasıtasıyla selâmını iletlediği ve cenneteki mükâfatını müjdelediği, "İslam ümmetinin kadınlarının en hayırlısı" olan kadındır. O canını insanlığın Cananının (s.a.v.) canına katmış, onun (s.a.v.) canında edebi ve ebediyeti tatmış, cananının (s.a.v.) şahsında ezelden ebede bütün kadınların canlarına can katmıştır. Efendimizin (s.a.v.) ezeli habibi, ebedi mahububudur. Her daim Onun (s.a.v.) yar ve yardımcısı olmuştur. Onun (s.a.v.) en adil patronu, en maharetli öğrencisi vasfını kazanmıştır. O Peygamber Efendimizi himaye ederken, aynı zamanda o Peygamber Efendimizle kendini korumuştur. Bütün dünyayı karşısına alarak, bütün korkulara meydan okuyarak, bütün varlığıyla kendini Peygamber Efendimize teslim etmiş, herkes Efendimizi terk ederken onun yanında olan ilk isim olmuştur. En zor günlerinde Efendimizi o desteklemiştir. Peygamber Efendimizin beyanıyla onun yerini kimse tutamamıştır. Müminlerin annesinin en büyük vasfı ise onun iffetidir. İffetine atfen kendisine "Tahire" lakabı verilmiştir. Ahlaksızlığın arttığı, zinanın yaygınlaştığı, insani değerlerin kaybolmaya yüz tuttuğu bir zaman ve ortamda yaşadığı hâlde, hayasızlık bir tarafa ciddiyetsizlikten bile uzak nezih bir hayat yaşamıştır. İçki, kumar ve zinanın meşru olduğu bir toplumda, sosyal hayatın içinde aktif bir şekilde yer almasına rağmen, kendisini bu tür kötülüklerden koruyarak iffet ve namus timsali olmuştur. Çevresindeki insanlar, iffet ve nezaketinden dolayı ona hayranlık ve gıpta ile bakmıştır.³³⁵

Annemizin olaylara bakışı, dünyayı algılayışı, ufku, dava ve davet bilinci, eşini anlaması, ona verdiği inanılmaz destek, davasının yükünü ve çilesini eşi ile paylaşması, malını mülkünü, eşi gibi davası uğruna harcaması lider ya da kanaat önderlerinin hanımları için gerçek anlamda, yaşanmış, mükemmel bir örnektir.

³³⁵ el-Belâzurî, *Ensâbu'l-Aşraf*, Beyrut 1417/1996, c.I, s. 104.

Hz. Hatice'nin evlilik hayatında yer alan en önemli hususlardan bir tanesi, şüphesiz onun annelik kimliğidir. O bu yönü ile bizlere örnek olduğu gibi Allah Resulü'nün soyunun, onun çocukları vasıtasıyla devam etmesi şerefine nail olmuştur. O, kızı Hz. Fatıma'nın çocukları olan torunlarının soyundan gelen, dünyanın dört bir ucuna yayılan, yüz yıllar boyunca insanlığın yolunu aydınlatan ve kıyamete kadar da aydınlatmaya devam edecek olan seyyidlerin ve şeriflerin annesidir. O, bütün insanlığın kendisini örnek alacağı mükemmel bir hanım, yüce bir eş, yüce bir annedir. Annelerin toplumdaki yerinin belirtilmesi ve hanımların sosyal statülerinin yükselmesine önemli katkılar sağlayan bir hanım, sosyal hayatı dolu dolu yaşayan bir tacir, büyük bir davaya omuz veren, kendini ona adayan büyük bir ruhtu. O eşsiz bir mücadele hanımı; basiret, sabır, sebat, cesaret, cömertlik timsali; yetimlerin annesi, kelimelerin kendisini anlatmaya güç yetiremediği eşsiz bir eş ve hanımdı.

Peygamberlik gelmeden önce Hz. Muhammed'in Mekke'den uzakta özellikle Hira'da tefekkür yoluyla ibadet ettiği günlerde Hz. Hatice hep onunla meşgul oluyordu. Hira mağarasına gittiğinde onu uzaktan gözetliyor ve eve dönmesi geciktiği zaman hizmetkârları vasıtası ile ona ulaşıyordu. Hz. Hatice bazen Hira'ya Hz. Peygamber ile gittiği de oluyordu. Hz. Peygamber Hira'ya giderken azığını da yanında götürürdü. Azığı tükenince Hz. Hatice'nin yanına döner ve azık alıp giderdi. Hz. Peygamber Hira'da inzivaya çekilmeyi o kadar seviyordu ki vaktinin çoğunu burada geçiriyordu. Bunun üzerine Kureyş kadınları Hz. Hatice'ye sen Muhammed'in uğrunda nice fedakârlık yaptın, pek çok mal sarf ettin, oysa o seni şimdi terk edip gidiyor dediklerinde, o; "Sizin düşündüğünüz şeyler benim hatırıma dahi gelmez. Hatırımda olan şeyler yakında ortaya çıkmalı" diyordu. Hz. Peygamber inzivadan dönüşte Kâbe'yi tavaf edip evine dönüyordu.³³⁶

Hz. Peygamberin Hira mağarasındaki tefekkür âdetini seyr u sülük usulüne dönüştüren sûfilerin halvet ve itikâflarında eşleri Hz. Hatice kimliğine bürünmek ister. Halvet ehlinin ihtiyacı yakınları tarafından karşılanır. Bu durum Hz. Hatice'nin sünneti olarak görülür.

³³⁶ Komisyon, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yayınları, İstanbul 1992, c. I, s.203-204.

Ebu Nuaym el-İsfehânî'nin *Hilyetü'l-Evliyâ'* sında, İbnü'l-Cevzî'nin *Sıfâtü's-Safve'* sında, en- Nebhânî'nin *Câmiu Kerâmâti'l-Evliyâ'* sında, İmam-ı Şârânî'nin *Tabakâtü'l-Kübrâ'* sında, Molla Câmî'nin *Nefehâtü'l-Üns'* ünde, Feridüddîn Attâr'ın *Tezkiretü'l-Evliyâ'* sında, Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin *Zikru'n-Nisveti'l-Müteabbidati's Sûfiyyât*³³⁷ isimli eserinde erkek veliler kadar kadın evliyadan bahsedilmekte, anlatılan terceme-i hâllerde en çok sahabe kadınlarının ahlâk-ı hamidelerini kadın velilerle özdeşleştirilmektedir.³³⁸

Avârifü'l-meârif isimli eserinde Abdullah b Abbas'ın "Bir erkek ibadet ve zühdünü ancak evlenmek suretiyle kemâle erdirecektir"³³⁹ sözüne, Abdullah b Mesûd'un "On günlük ömrümün kaldığını bilsem yine de evlenmek isterdim. Ta ki Rabbimin huzuruna bekâr olarak çıkmayayım."³⁴⁰ değerlendirmesine yer veren Ebû Hafs Ömer es-Sühreverdî, Hz. Hatice gibi insanlık kalitesine sahip bir kadınla evlenmenin gereğini tavsiye etmekte ve böylesi bir evlilikle elin karıncalanmasından bahsetmektedir.

2. Hz. Hatice'nin Velayeti

İbnü'l-Arabî, kadınlardan şekâik-ı ricâl diye bahseder. İnsaniyet ve eşitlik açısından erkek ve kadınları elmanın iki eşit parçası sayar. Kadınlara nazaran erkeklerin bazı alanlarda üstünlükleri bulunduğu gibi erkeklere nazaran kadınların da başka alanlarda birtakım üstünlükleri bulunmaktadır. Onların üstünlükleri bunların eksikliklerine, bunların üstünlükleri de onların eksikliklerine denk gelir, biri öbürünün açığını ve kusurunu kapatır. Aralarında birtakım farkların mevcut oluşu onları birbirine muhtaç hâle getirir. Birbirini tamamlama konusunda en güzel örneğin Peygamber Efendimizle Hz. Hatice'nin birlikteliği olduğuna

³³⁷ Mustafa Aşkar, "Ebu Abdurrahman es-Sülemî'nin "Zikru'n-Nisveti'l-Müteabbidati's Sûfiyyat" Adlı Eserinde Kadın Sûfilerin Yeri", *AÜİFD*, c. VII, AÜ.Basımevi, Ankara 1997, s. 405.

³³⁸ Helinski Camille Adams, *Sufi Kadınlar-Saklı Bir Hazine*, Dharma yay., İstanbul 2004, s. 55.

³³⁹ Ebû Hafs Şihâbüddin Ömer es-Sühreverdî, *Avârifü'l-meârif*, tah.Abdülhalim Mahmud-Mahmud b. eş-Şerif, Matbaatu's-Saâde, Kahire 1971, s. 218.

³⁴⁰ Süleyman Uludağ, *Sîfi Gözüyle Kadın*, İnsan Yayınları, II. Baskı, İstanbul 1998, s. 25; Ebû Talib Muhammed el-Mekkî, *Kıtu'l-kulüb fi muâmeleti'l-mahbûb ve vasfi-tariki'l-mürîd ilâ mekâmi't-tevhid*, el-Matbaatu Mümbiyetu'l Mısriyye, Kahire H.1306, c. IV, s. 416.

vurgu yapan İbnü'l- Arabî'ye göre ilahi güzellik, diğer yaratıklarda tecelli ettiğinden daha mükemmel bir şekilde kadında tecelli eder.³⁴¹ Hz. Hatice cemal tecellisinin bir ifadesidir. Cemal tecellisinin yansıdığı bir Hak aynası olarak Hz. Hatice ilklerin göstergesidir. İnananların ilki, sığınmağın ilk adresi, aile saadetinin ilk harcı, Allah'a adanmış bir ömrün ilk göstergesi Hz. Hatice'dir.

Kadının cinsiyetinden çok kimliğine vurgu yapan Mevlânâ da kadını Hakk'ın cemâl tecellisi olarak görmüş, kadının kemal yolunda erkeğe oranla kısa zamanda daha fazla mesafe alabileceğini dile getirmiştir. Kadına karşı uygulanan baskı ve zorlamaları cahil kişilerin işi olarak görmüş, akıllı şahsiyetlerin kadına karşı ölçü ve saygıyı elden bırakmayacaklarını söylemiştir. Gerek kadının gerekse erkeğin kişiliklerini evlilikle kemale erdirdiklerini, kadının annelik vasfı ile yaratıcılık ruhunu açığa çıkardığını beyan etmiştir. Yaratıcı, üstün ve erdemli vasıfları ile Hz. Hatice kıvamındaki kadınları sık sık tebcil eden Mevlana, kadının cinsel sömürü aracı olarak görülmesine, kadınlık onurunun şehvî arzulara peşkeş çekilmesine ve kadını insanlığından ziyade cinsel bir meta gibi değerlendiren yaklaşımlara reddiyede bulunmuştur. Anne olarak kadını hem yuvanın hem de cemiyetin inşa edicisi olarak tarif etmiş ve iffeti korumanın gereğine inanmıştır.³⁴² Bir kadın olarak insanlık onurunu kurtaran, Hz. Peygambere bir ömür boyu mutluluk bahşeden, en zor zamanlarda Peygamber Efendimizin yanında yer alan Hz. Hatice'yi olmanın ve ermenin örneği olarak sunar.

3. Hz. Hatice'nin Tasavvufî Atmosferdeki İzdüşümü

Tasavvufî ortam içerisinde şekillenen Bâciyân-ı Rûm isimli sosyal zümre, içinde buldukları topluma güç ve kabiliyetleri ölçüsünde hizmet eden Anadolu Türkmen kadınlarının meydana getirdikleri bir birlik-tir. Fütüvvet teşkilatının kadınlar kolunu teşkil eden Bâciyân-ı Rûma bağlı bacılar, dinî ve kültürel faaliyetlerini bir tarikat disiplini ve metodu

³⁴¹ Süleyman Uludağ, "Tasavvufta Kadın", *Sîfî Gelenek ve Hayat Keşkil*, İstanbul 2006, Sayı: 8, s. 13.

³⁴² Kadir Özköse, "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Düşüncesinde Kadın", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sivas 2007, c. XI, sy.1, s. 66-67.

içinde sürdürmüşlerdir.³⁴³ Bâciyân-ı Rûm sanatı ve sanat dallarını uygarlığın gereği saymış, toplumsal mutluluk ve refah için bütün sanat kollarnın gerekli olduğunu savunmuş, kadınlar eliyle bu sanat dallarını yaşıatmış, kadınlık ruhuyla bu sanat dallarını himaye etmiş, sanat erbabı kadınların bir arada toplanmalarını sağlamış, sanat ve mesleklerinde mahir kadınların sanatlarını icra etmelerini ve teşkilatlanmalarını gaye edinmiştir. Hz. Hatice'yi model şahsiyet edinen Bâciyân-ı Rûm teşkilatı, Anadolu kadınlarının Hz. Hatice örneğinde girişimci ruha sahip olmalarını, iş hayatında yer almalarını, Hz. Hatice kıvamında estetik ve zarafet abidesi olmalarını öngörmüştür. Ahilik çeşitli sanat kollarına mensup erkeklerin kurduğu bir teşkilat olduğu gibi Bacılık da kadın el sanatlarını icra eden kadınlar arasında gerçekleşen sanatkârlar kuruluşudur. Çadırıcılık, keçecilik, boyacılık, halı ve kilimcilik, oya ve dantelcilik, dokuma ve örgücülük, nakışcılık, çeşitli kumaşların imal edilmesi ve bunlardan giysi yapımı Bâciyân-ı Rûm adıyla bilinen kadınların meşgul oldukları sanat alanlarıdır. Daha sonraki dönemde Yenicelerin kullandıkları bükme elif tac adı verilen ak börklerinin, askerî üniformalarının ve diğer giysilerinin Anadolu Bacılarının atölyelerinde imal edildikleri bilinmektedir. Bâciyân-ı Rûm teşkilatının en iyi bilinen faaliyet alanlarından biri ise Ahi tekke ve zaviyelerine misafir edilen konukların ağırlanması ve onlara karşı gösterilen hizmet çabalarıdır. Peygamber Efendimizin hane-i saadetleri dostların ağırlandığı, fukaranın doyurulduğu, insanlık hamurunun yoğurulduğu, imkânların azami ölçüde paylaşıldığı bir adrestir. Hz. Hatice konuklarını ağırlama, eş ve dostu gözetme, akraba hukukuna riayet etme, eşinin yüzünü güldürme, Efendimizin dostlarını rahat ettirme bakımından en güzel örnektir. Peygamber Efendimizin hane-i saadetlerini tüm Anadolu coğrafyasına teşmil eden Bâciyân-ı Rûm teşkilatı Hz. Hatice misyonuna soyunmuş ve Anadolu yuvasının şefkat ocağı hâline gelmesine öncülük etmiştir. O dönemde kitleler hâlinde Anadolu'ya göç eden Türkmen zümrelerinin kısa bir süre de olsa barındırılmaları, ağırlandırmaları ve yeni ortama uyum sağlayabilmeleri devlet kadar Ahi zaviyelerinin de sorumluluk alanında bulunmaktaydı. Bu tekkelere konuk edilenlerin iâşe ve ibatâsı hizmetlerinin Bacılar tarafından yürütüldüğü tüm kaynaklarda dile getirilmektedir.³⁴⁴

³⁴³ Reşat Öngören, *Osmanlılarda Tasavvuf -Anadolu'da Sûfiler, Deolet Ve Ulemâ (XVI.Yüzyıl)-*, İz Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 24.

³⁴⁴ Mikâil Bayram, *Bâciyân-ı Rûm (Selçuklular Zamanında Genç Kızlar Teşkilâtı)*, Konya 1987, s. 51.

Tarikatlarda şeyhe yapılan hürmet ve saygı kadar olmasa da, şeyh hanımları da hürmet ve saygı görmüşlerdir. Anadolu'da tarikat şeyhlerinin hanımlarına "ana-bacı" denmiştir. Müridler ölen şeyhlerinin dul hanımı ve şeyhin boşadığı kadın ile evlenmeyi sakıncalı görmüşlerdir.³⁴⁵ Kadınların erkeklerle ihtilat etmeleri, kadınların sohbet, zikir, semâ ve diğer tasavvufî âyinlerde erkeklerin arasına karışmaları uygun görülmediği için ana-bacılar, şeyhle müritler arasında vasıta sayılmışlardır. Peygamber eşlerinin aile hukukunu ümmet-i Muhammed'e öğreten öncüler olması gibi tarikatlarda da şeyhlerin talimat ve uygulamaları ana-bacılar vasıtasıyla kadınlara intikal ettirilmiştir.³⁴⁶

Molla Abdurrahman Câmî Hz. Hatice kimliğine bürünen kadın sûfleri tebci sadedinde şu ibareyi nakletmektedir:

*"Dediğim gibi olursa (eğer) kadınlar,
Ricâl üstüne fazlında ne şüphe var?
Müzekkerlik, değildir ay için iftihar
Müenneslikten dolayı güneşe de gelmez âr."³⁴⁷*

4. Ahmed Yesevî'nin Hz. Hatice'yi Yâdı

Ahmed Yesevî *Divân-ı Hikmet*'in 36. Hikmetinde Hz. Hatice'nin Peygamber Efendimizi seçmesini konu edinir, yakından takip ettiği Efendimize olan ilgisini, Peygamber Efendimize olan sadakatini ele alır. Şöyle ki:

*Muhammed'in yaşı on yedi oldu;
Ki o vakit Hatice O'nu gördü.*

*Muhammed'i bilin ki şahin misali
Hatice O'nu görüp olmakta ağlamaklı*

³⁴⁵ Fatma Altuntaş, *Tasavvuf Kültüründe Kadın*, Yüksek Lisans Tezi, Dan. Süleyman Uludağ, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1997, s. 33.

³⁴⁶ M. Necmettin Bardakçı, "Türk Tasavvuf Geleneğinde Kadın", *Araştırmalar İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Yıl: 7, Sayı: 13, Isparta 2005, s. 35.

³⁴⁷ "Erkeklerin kadınlara üstünlüğü olsaydı, şemse (güneşe) müennes, kamere (aya) müzekker demek ayıp olurdu. Müzekkerlikte erkeklerde bir üstünlük değildir." Bkz. Molla Abdurrahman Câmî, *Nefahâtü'l-iins -Evlîya Menkıbeleri-*, ter. ve şerh. Lâmiî Çelebi, haz. Süleyman Uludağ ve Mustafa Kara, Marifet Yayınları, II. Baskı, İstanbul 1998, s. 844.

*Hadice gönlünde O'nu sevmektedir
Muhammed aşkında içi yanmaktadır.*

*Gece gündüz diler O'nu Allah'tan;
Biliniz sonunda buldu muradın.*

*Görünüz Allah'ın işini
Muhammed bakmakta iken devesini,*

*Hadice'ye Rasul çâker olmuştur,
Bu sebeple bil sen O'nu almıştır.*

*Hadice'nin Allah bahtını açmıştır;
Rasul'un başına inciler saçmıştır.*

208. Hikmetinde ise "Hatice malını alıp, muhtaç olan Muhammed" ifadesiyle Hz. Hatice'nin tüm servetini Peygamber Efendimizin davasına vakfettiğini dile getirmektedir.

5. Tasavvufi Şiirlerde Hz. Hatice

Acıyı Bal Eylemek isimli eserinde Mustafa İsen, yazılan mersiyelerde Hz. Hatice'ye yapılan atıfları ele alarak birkaç mersiye örneği sunmuştur.

*Görme çok hicri ile yandığumu nâr-ı gama
Pek vefa-perver idi ol harem-i muhtereme
İftirâkı beni düş eylesün mi eleme
Kim üçünciydi hakikatde iki vâlideme
Benüm uğruma tahammüller idüp çok siteme
Geçdi candan beni terk itmedi gitdi ademe
Olsun ihsân-ı Hadiceyle sezâ çok ni'ama
Neme lâzım bu cihan gayrı benüm dahı neme*

*Ne büyük vâlide ne vâlide kaldı ne ıyâl
Bana bilmen ne olur gayrı ahass-ı âmâl³⁴⁸*

³⁴⁸ Mustafa İsen, *Acıyı Bal Eylemek*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1994, s. 460.

Mersiye-i can-güdaz isimli bu mersiyede şair vefat eden validesinin cennette nimetlere ve Hz. Hatice'ye kavuşmasını dileyerek şiiri kaleme almıştır.

*Var idi bir enîs-i dîrînem
Hem enîs idi bana hem hem-dem
Hem ciger-küşem idi hem cânım
Bana anunla hoş idi âlem
Derkde perver-i Hatice idi
Pâklıkta numûme-i Meryem
Ol idi cânumu iden mesrûr
Ol idi gönlümü iden hurrem
Bana mülk-i vücûddan ansız
Yeg gelür teng-nây-ı adem*

*Zâhirâ gerçi rûy-ı zerdüm var
Sînedede görseler ne derdüm var.³⁴⁹*

Mersiye-i Merhûme Meşhed Hatun Kerîme-i Mehemmed Çelebi Ez-Zebân-ı Pedereş Güfte-Şod isimli bu mersiyede ise şair eşini Hz. Hatice'nin yoldaşlığına ve Hz. Meryem'in paklığına benzetmiştir.

*Rûhı olup Hadîce-i kübrâya hem-civâr
Görsün cenâb-i Fâtımadan lutf-ı bî-şümâr
Ya Rabbi hem de zevcine ver sabra iktidâr
Zîrâ ki şimdi böyle dir aklar Senîh-i zâr
Ol şeb-çerağ-ı mihr ü vefâ çıkdı elden âh
Nâ-gâh söndü sem'-i murâdım ecelden âh³⁵⁰*

Mersiye-i Sûznâk-ı Diger isimli bu mersiyede ise şair gene vefat eden eşinin cennette bol lütuf ve ikrama nail olmasını ve Hz. Hatice'ye komşu olmasını murâd eylemiştir.

³⁴⁹ Mustafa İsen, *Acıyı Bal Eylemek*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1994, s.463.

³⁵⁰ Mustafa İsen, *Acıyı Bal Eylemek*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1994, s. 491.

Arif Nihat Asya meşhur naatında Peygamber Efendimize seslenirken; "Hatice'nin goncası, Aişenin gülüydün" betimlemesinde bulunmaktadır. "Hz Hatice'nin goncası" ifadesiyle Peygamber Efendimizi Hz. Hatice'nin gözbebeği olduğunu vurgulamış, İslam kültüründe Peygamber Efendimizle özdeşleşen gül terimine vurgu yapmış, Peygamber Efendimizin genç yaşta Hz. Hatice'yle evlenmesine atıf yaparak gonca vasfını yüklemiştir.

Yeni dönem şairlerinden Nurullah Muslu tasavvufi neşeyle Hz. Hatice'yi Peygamber Efendimizin dostu olarak görmekte, şefkat ve iyilik meleği olarak tarif etmekte, güzellik vasıflarıyla incelemekte ve onu şu şekilde övmektedir:

*Annelerin Annesi Hz Hatice
İsmi insanlığın doğan güneşi,
Billahi, cihanda yoktur bir eşi,
Anaların anası, Hatice kişi,
İslam'ın üzerinde doğan güneşsin,
Peygambere (sav) inanan kutlu bir eşsin.*

*Allah'ın Rasulüne gönlünü verdin,
Varlığını Rasulün önüne serdin,
Ebu Cehillere sen göğüs gerdin
İslam'ın üzerinde doğan güneşsin,
Süreyya yıldızına benzer bir eşsin.*

*Doğuş günlerinden mesaj gönderdin!
Herkesten önce sen, kemale erdin,
İnandın, sevdiğine Allah bir dedin,
İslam'ın üzerine doğan güneşsin,
Ümmetin anası cevher bir eşsin.*

*O gün varlığınla, yüce bir ana oldun,
Bu gün varlığınla, kalplere aşkla doldun,
Ruhumuzu aydınlatan nurlu bir yoldun,
İslam'ın üzerine doğan güneşsin,
Cevheri gül olan kutlu bir eşsin.*

*Ey İslam'ın güneşi Hatice anam,
Varlığına hizmetine ben kurban olam,
Günahlardan sıyrılıp mağfired dolam,
Sara'ya, Hacer'e, Meryem'e, Havva'ya eşsin,
Anaların üzerine doğan, doğan güneşsin...³⁵¹*

Hz. Hatice'yi müminlerin annesi vasfıyla ele alan günümüz şairlerinden Şadan Yenişafak şiirinde Hz. Hatice'ye olan muhabbetini şu şekilde terennüm ettirmektedir:

*Hem öksüz hem yetim Mevla dolu yüreği
Sardı semadan inen tıpkı melekler gibi
O bir ummana döndü kâinata rahmetle
Hz Hatice annemiz o sevgili habibi s.a.v*

*O sevgili habibe kalplerin tabibine s.a.v
Bazen bir el oldu, omuz oldu bazen de
En kederli anında onunlaydı her demde
Efendimizin unutamadığı çok kıymetli bir anne*

*Hele ilk vahiylerde titrerken omuzları
Yüreği ile sarmış anne, Resulullahı s.a.v
Örterken üzerine sevdadan hasırları
Annemiz kucaklamış âlemi kuşatan nurları*

*Her zaman yâd edermiş Peygamber s.a.v Efendimiz
Derdini yüklenirmiş o biricik annemiz
Annemizin dostları gelince meclisine
Annemizi anarak hürmet ikram edermiş*

*Nasıl hatırlamayız gül ceddin annesini
Onun nebiden gelen ehlibeyt silsilesini
Annenin gayretiyle yayıldı hak sevgisi
Peygamberimizin vefalı sultanı anne³⁵²*

³⁵¹ Nurullah Muslu, "Annelerin Annesi Hz. Hatice", <http://www.antoloji.com/annelerin-annesi-hz-hatice-2-siiri>, 20 Aralık 2014, Saat: 12.05.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Tebliğime son vermeden İmam-ı Rabbânî'nin Mirza Şemseddin'e yazdığı *Mektûbât-ı Rabbânî*'nin 363. mektubunda Peygamberimizin eşleri hakkında değerlendirmelerini dikkatlerinize sunmak istiyorum. İmam-ı Rabbânî diyor ki:

“... Müminlerin anaları Resulüllah (s.a.v.) Efendimizin pâk zevce-leri; Resulüllah (s.a.v.) Efendimizle bir cennette olacaklardır. Onunla beraber bir meyveden yiyeceklerdir. Amma, herkesin lezzet alıp nimetlenmesi kendine göre olacaktırQ.

Müminlerin Anası sayılan Resulüllah S.A. efendimizin zevceleri, Resulüllah S.A. Efendimizden sonra, bütün âdemoğullarından daha faziletlidir.”

Kısaca Hz. Hatice, Allah'ın selâmına ve Resûlullah (s.a.v.)'in övgüsüne nâil olacak derecede faziletli ve şerefli bir kadındır. O, imanda, sabırda, iffette, güzel ahlakta, kısacası her yönü ile örnek olan bir kadındır. Hz. Muhammed (s.a.s.): “Erkeklerden pek çokları kemâle ermiştir. Kadınlardan ise, İmrân'ın kızı Meryem, Firavun'un karısı Asiye, Huveylid'in kızı Hatice ve Muhammed'in kızı Fatıma'dan başka kimse kemâle ermemiştir. Hz. Aişe'nin kadınlara üstünlüğü, tiridin diğer yiyeceklerle üstünlüğü gibidir.”³⁵³ buyurmuştur.

Hz. Muhammed (s.a.s), Hz. Hatice'ye ne denli değer verdiğini Hz. Aişe annemiz şu şekilde anlatmaktadır:

“Resûlullah'ın hanımlarından hiçbirine Hatice'ye karşı duyduğum kıskançlığı duymadım. Halbuki onu hiç görmüşlüğüm de yoktur. Ancak Resûlullah onun yâdını çok yapardı. Ne zaman bir koyun kesip parçalara ayırsa, Hatice'nin dostlarına da gönderirdi. Bazen ona: “Sanki dünyada Hatice'den başka kadın yok!” derdim de bana: “Onun gibisi var mıydı? O şöyleydi, o böyleydi...! Benim çocuklarım ondan oldu!” diye karşılık verirdi. Bunun üzerine içimden derdim ki: “Bir daha Hatice hakkında kötü söz söylemeyeceğim.” Hz. Aişe devamla der ki: “Resûlullah, Hatice'nin vefatından üç yıl sonra benimle evlendi.”³⁵⁴

³⁵² Şadan Yenişafak, “Hz.Hatice Anne”, <http://www.antoloji.com/hz-hatice-anne-2-siiri>, 20 Aralık 2014, Saat 12.10.

³⁵³ Müslim, Fezâuilu's-sahabe 70.

³⁵⁴ Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr 20, Nikâh 108, Edeb 73.

Zikredilen hadis-i şeriflerden de anlaşıldığı üzere, Hz. Hatice validemizin, evlenmeden önceki üstünlüğü, fazileti, Kâinatın Efendisi ile evlendikten sonra artarak devam etmiş, her iki cihanda da seçkin kadınlar arasında yerini almıştır. Hz. Hatice'nin gücü elbette ki imanındandır ve Peygamberimizin sözüyle sabitlendiği gibi İslam ümmetinin en hayırlı kadınıdır. Onun imanının tescili, sözleri ve fiilleridir.³⁵⁵

Tasavvuf erbabı da seyr u sülüklerinde, evlilik hayatlarında ve manevi yaşantılarında Hz. Hatice'yi kendilerine örnek almış, Bâciyân-ı Rûm teşkilatına hayat veren ruhun Hz. Hatice olduğuna inanmış, meşâyih-i kiramın insanlık serüvenlerinde en büyük destekçilerinin Hz. Hatice kimliğine bürünen eşleri olduklarına kani olmuşlardır.

³⁵⁵ Camille Adams, Helminski, Sûfi Kadınlar-Saklı Bir Hazine, s.41.